

ластей, що межують з іншими країнами. Проте, коли стосунки двох мов нерівноправні, безвідносно до географічного розташування тієї чи іншої території, коли одна з мов прагне до підкорення і поглинання іншої, інтерференція переростає у змішування двох мов, яке особливо яскраво проявляється в усному спілкуванні носіїв тієї мови, яка витісняється. Наслідком такого змішування мовних систем у свідомості білінгва є так звана суперінтерференція.

За неконтрольованого розвитку інтерференції виникає явище, яке можна визначити як суржик. Суржик – (букв. – невисокої якості суміш зерна різних культур – пшениці й жита) – поширена в Україні розмовна назва ненормативного індивідуального мовлення певної особи та соціолекту певної групи, що будуються на основі змішування, інтерференції елементів двох і більше мов.

Зважаючи на серйозні наслідки від неконтрольованого поширення інтерференції та суржику в умовах масового білінгвізму, такі дослідження мають не лише лінгвістичне, а й певне соціокультурне значення.

Верховець М.
НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ЗАПОЗИЧЕНЬ НОВИХ ТЕРМІНІВ З ІНШИХ МОВ

Запозичена лексика є невід'ємним складником української літературної мови. Так само, і в науково-технічній термінології простежуємо функціонування значної кількості термінів іншомовного походження. Адже термінологія – це відкрита система, яка відображає міжнародний характер науки і техніки. Тому в будь-якій терміносистемі неможливо обійтись без іншомовних назв.

В українському термінознавстві існує дві тенденції щодо доцільності вживання термінів: одні термінологи вважають, що запозичення та інтернаціоналізми – необхідне й корисне надбання термінології, інші – що термінологія має бути витворена на національному ґрунті, тобто гене-

тично українською. Дослідники інтернаціоналізації терміносистем української мови аргументують свою позицію тим, що наука – це міжмовна сфера, тому основа наукового стилю – термінологія – за своєю сутністю має бути інтернаціональна. Терміни відображають систему незалежних від конкретної мови наукових понять, дефініції термінів установлюються й суворо детермінуються терміносистемами, безвідносними до світогляду того чи іншого народу. Зростання кількості інтернаціоналізмів у сучасній мові науки і техніки відображає тенденції міжнародної співпраці, об'єднання зусиль учених і спеціалістів із метою високоефективного обміну досвідом.

Інші термінологи вважають, що термінологія хоч і є специфічним різновидом мови, проте вона є складовою частиною лексичного складу національної мови, з потужними внутрішніми словотворчими ресурсами, а кількість запозичень не дає взагалі підстав говорити про існування окремої метамови. Запозичення може бути повним чи частковим. При повному запозичується як внутрішня, так і зовнішня форма терміна. При частковому зберігаються деякі фонетичні і граматичні особливості мови-продуцента.

Існують два шляхи термінологічних запозичень: прямий (безпосередньо з мови-продуцента) та непрямий (через посередництво інших мов). Важливим аргументом, що пояснює активне вживання термінів іншомовного походження в українській мові є те, що «базова термінологія будь-якої галузі науки за походженням давньогрецька або латинська. А свідоме уникнення запозичень у термінології неодмінно призведе до труднощів перекладу наукових праць іншими мовами й поступово спричинить замкнутість науки на себе. Але позичати варто лише те слово, яке вносить у певну галузь науки і техніки нове поняття і за умови, що цим терміном послуговуються науковці різних країн.

Таким чином, розглядаючи питання проблеми запозичення нових термінів з інших мов, слід з'ясувати причину цього явища.

По-перше, запозичуємо термін з іншої мови тоді, коли в національній мові немає (не було) відповідного денотату. Прикладами таких запозичених слів є такі слова, як «футбол» і «комп'ютер». Ці терміни були

запозичені через відсутність таких предметів дійсності. Проте з часом вони увійшли в нашу мову й засвоїлись нею. По-друге, в національних та іншомовних відповідниках є певні розрізнення у значенні, тому при запозиченні нових термінів слід уникати надлишковості, аби не обтяжувати мову іншомовними словами, синоніми яких вже існують. Наприклад, слова «оплески» і «аплодисменти» є синонімами, але розрізняються за сферою вживання: перше слово є більш характерним для побуту, а друге – для документів. По-третє, запозичення відбувається тоді, коли слово в національній мові обростає багатьма конотаціями, тоді ми запозичуємо «чистий» термін для полегшення користування ним. Цей новий термін не переобтяжений національно-культурними особливостями його розуміння. Ось, слова «пристосування» й «адаптація» схожі за значенням, але перше має більш глибоку семантичну структуру, тому широко вживається в різних галузях і стилях мовлення; на відміну від другого, яке несе конкретний сигніфікат – пристосування до мінливих умов навколишнього середовища, і вживається переважно в біології.

Отже, уникнути запозичень у науково–технічній термінології, як і в літературній мові загалом неможливо, бо частина з них традиційно функціонує у різних терміносистемах і зрозумілі для більшості користувачів. Зважаючи на велику кількість українських відповідників, які пропонували у різні часи українські термінознавці, не варто їх одразу відкидати, бо вже існує термін іншомовного походження для номінації науково–технічного поняття. У тому разі, коли питомий термін має те саме значення, що й запозичений, його варто закріпити як єдиний нормативний варіант або як синонім поряд із терміном іншомовного походження. Якщо запропоновані паралельні назви, насправді, мають значні відмінності у значенні, їх варто вважати різними термінами. Національна технічна термінологія повинна увібрати в себе надбання певної науки (терміносистему), залишаючись національно самобутньою.

Ворфоломєєва В.
НТУ «ХП»